

MAARİF MÜFETTİŞLERİNİN SEÇİLMESİ VE YETİŞTİRİLMESİ

SELECTING AND TRAINING EDUCATION INSPECTORS

Eyüp Sezer ERBAŞ

Girne Amerikan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Entitesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans (Tezli) Girne/KKTC
ORCID No: 0000-0002-9608-7184

Yrd.Doç.Dr. Barış KOYUNCU

Girne Amerikan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Entitesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi (MA) Yüksek Lisans (Tezli) Girne/KKTC
ORCID No: 0000-0002-9716-4540

Cite As Erbaş, E.S. & Koyuncu, B. (2021). "Maarif Müfettişlerinin Seçilmesi Ve Yetiştirilmesi", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:25, pp:881-887

ÖZET

Günümüzde bütün sistemler sürekli bir değişim yenilenme ve gelişim sürecindedir. Kendini geliştirmeyen ve yeniliklere açık olmayan sistemler yok olmaya mahkumdur. Eğitim sisteminde çağa uygun olarak eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek şekilde gelişmesi gerekmektedir. Bu gelişme sürecindeki en önemli hususlardan birisi tartışmasız teftiştir. Teftiş sayesinde eğitimin amaçlarına uygun olarak yapılabildiği kontrol edilir, amaçlara ulaşırken yapılan hatalar düzeltilir ve eğitimcilere rehberlik edilerek eğitim sisteminin işlerlik kazanması ve geliştirilmesi sağlanır. Eğitim sisteminde gelişmenin sağlanabilmesi için teftişi gerçekleştiren müfettişlerin önemide giderek artmaktadır. Eğitim süreci denetlenirken temel ilke ve hedeflere uygun, tarafsız, geçerli, güvenilir, planlı ve sistemli olması gerekir. Bu doğrultuda müfettişlerin vizyon sahibi, araştıran, yeniliklere açık olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Geçmişte müfettişler sadece denetleme görevi yaparken günümüzde müfettişlerden denetlemenin yanı sıra denetledikleri personeli geliştirme ve yetiştirmeleri de beklenmektedir. Bu sayede eğitim öğretiminde geliştirilmesi hedeflenmiş ve müfettişlerin görevleri daha kapsamlı hale getirilmiştir. Müfettişlerin eğitimcilere yol gösteren rehber olmaları teftişin en önemli hususlarından biridir. Günümüzde eğitim öğretimin teftişi maarif müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Araştırmamız eğitim sistemimizin en önemli unsurlarından olan müfettişlerin seçilmesi ve yetiştirilmesi sürecini tarihsel değişim içerisinde ele alarak açıklık getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Teftiş, Müfettiş, Eğitim Sistemi

ABSTRACT

Today, all systems are in a continuous process of change, renewal and development. Systems that do not develop themselves and are not open to innovations are doomed to disappear. The education system should develop in accordance with the age in a way to realize the aims of education. One of the most important issues in this development process is unquestionably inspection. With inspection, it is checked whether the training is carried out in accordance with its objectives, the mistakes made while achieving the goals are corrected, and the training system is enabled and developed by guiding the educators. In order to improve the education system, the importance of the inspectors who carry out the inspection is increasing. When auditing the educational process, it must be impartial, valid, reliable, planned and systematic in accordance with the basic principles and objectives. In this direction, inspectors should be educated to have a vision, to research and to be open to innovations. In the past, while inspectors were only responsible for inspection, today inspectors are expected to develop and train the personnel they inspect, as well as inspection. In this way, it was aimed to improve education and training and the duties of the inspectors were made more comprehensive. It is one of the most important aspects of the inspection that inspectors are guides to the educators. Today, education and training are inspected by education inspectors. Our research clarifies the process of selecting and training inspectors, one of the most important elements of our education system, in historical change.

Key words: Inspection, Inspector, EducationSystem

1. GİRİŞ

Dünyamız hiç durmaksızın değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişmenin gereği olarak içinde varolduğumuz çağı yakalamamız ve yaşamamız yalnızca eğitim sayesinde mümkün olacaktır. Bir toplumun sosyal açıdan ve kültürel yönden gelişmesi, ekonomik açıdan kalkınabilmesi ve çağdaş uygarlıklar seviyesini yakalaması için yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır.

Bilgi toplumlarında bilgi en önemli unsur olarak kabul edilir. Bilgiye ulaşabilen, üretebilen, kullanabilen ve paylaşabilen kişilerin toplumda daha iyi ve önemli konumlara geleceğine inanılmaktadır (Drucker,1993).

İnsanlar eğitim yoluyla yeni davranışlar kazanır, var olan davranışını geliştirir yada değiştirir. Eğitimin kapsamlı ve planlı olarak yürütülebilmesi için, eğitimin planlanması, çalışanların iş bölümü, koordinasyonu ve örgütlenmesi gerekmektedir. Eğitimin hedeflerini gerçekleştirmesi ve amaçlarına ulaşabilmesi için planlı ve programlı olarak kontrol edilerek değerlendirilmesi yani teftiş edilmesi gerekmektedir. (Kapusuzoğlu,1988,S.2).

Ülkemiz Anayasasına göre eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarına paralel olarak, modern bilim ve eğitim kurallarına göre devletin gözetimi ve teftişi doğrultusunda yapılmaktadır (1982 Anayasası Md.42). Devletin gözetim ve teftiş yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı tarafınca kullanılır. Yüksek Öğretim seviyesinde

Milli Eğitim Bakanlığının bu görevi Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde ise teftiş kurulları tarafından yürütmektedir.(Milli Eğitim Temel Kanunu Md.56).

Eğitim sisteminin en önemli yönlerinden olan teftiş sistemi ile eğitimin verimliliği ve etkililiği artırılmakta aynı zamanda kontrolü de sağlanmaktadır. Bu sayede eğitimin mevzuata uygunluğu kontrol edilmekte ve çağın gereklerine uygunluğuda sağlanmaktadır.

Taymaz (1993, S.3) bir kurumda yapılan teftiş işlemini işlevlerini göz önünde bulundurarak kademeli olarak şu şekilde düzenlemiştir.

- ✓ Çalışma planını inceleme,
- ✓ Çalışma planı ve uygulamanın karşılaştırılması,
- ✓ Çalışma planından ayrılma, yapılan hataların ve eksikliklerin belirlenmesi
- ✓ Uygulamalardaki hataları yerinde ve zamanında durdurma,
- ✓ Hata, eksik ve sapmaların sebeplerini tespit etme,
- ✓ Önleyici, düzeltici, giderici tedbirleri belirleme,
- ✓ Önlemleri tavsiye etme, rehberlik yapma ve yardım etme,
- ✓ Tavsiye edilen önlemlerin uygulanmasını ve gerçekleşen değişimleri izleme,
- ✓ Başarıya etki eden faktörleri araştırarak,tespit etme,
- ✓ Mesleki açıdan yardım etme, iş başında yetiştirme
- ✓ Yenilenme ve gelişmeleri takip etme, ilgililere iletme,
- ✓ Alanıyla alakalı inceleme ve araştırma yapma,
- ✓ Sonuçları değerlendirme ve raporlama yapma,
- ✓ Kanuna aykırı iş ve işlemleri soruşturma,
- ✓ Soruşturma raporu hazırlama ve hazırlanan raporu sunma,

Eğitim çalışanlarının istekli hale getirilmesi, yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve uyarılması için en etkili yollardan birisi teftiştir. Teftiş bazı yaklaşımlardan oluşmaktadır (Hedges,1989,S.7). Geleneksel, gelişimsel, klinik, yönlendirici, performans değerlendirme ve bilimsel yönetim bunların başlıcalarıdır. Geleneksel yaklaşımda öğretmenin performansı değerlendirilir. Buna göre öğretmenin sınıfta ne yaptığı belirli kanunlar ve yönetmelikler çerçevesinde gözlenir. Ama bu sınıf gözlemleri genellikle planlı ve sistematik değildir.

Çağdaş yaklaşım ise teftiş değil öğretim merkezli bir yaklaşımdır. Öğretmenleri teftiş etmekten çok onlara yol göstermek, sistemli şekilde gözlemlemek, analiz etmek ve öğretmenin yardıma ihtiyacı olabileceğini kabul ederek, öğretim sürecinide göz önünde bulundurarak öğretmen başarısını değerlendirmektir. (Hedges,1989, S.34)

Aydın'a göre (1986,S.1) denetleme; örgütün amaçlarının belirlenen ilkeler ve kurallar doğrultusunda uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi sürecidir. Böylece amaçlara ulaşırken hangi yöntemlerin nasıl kullanıldığı ve amaçlara ne ölçüde ulaşıldığı belirlenmektedir.

Buna göre teftiş ; planlanan eğitim öğretim hedeflerine eksiksiz ulaşılmasına, yanlışların belirlenmesi ve düzeltilmesine, personele rehberlik ederek onların iş başında eğitilmesine yarayan bir uzmanlık hizmetidir.

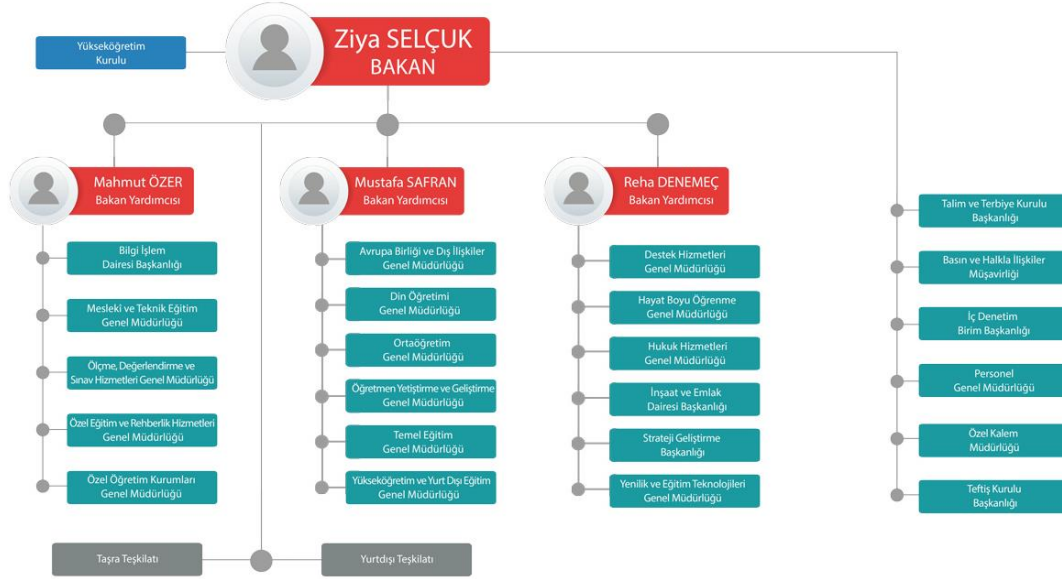
Bütün sistemlerde olduğu gibi eğitim öğretim sistemide amaçlarını gerçekleştirdiği, görevlerini yerine getirdiği ölçüde yaşama şansına sahiptir. Teftiş sisteminin görevleride; amaç geliştirme, koordinasyonusağlama ve kontrol etme, personelin istekli hale gelmesi, eğitim öğretimle ilgili sorunlara çözüm üretme, çalışanları geliştirme, iş başında eğitime ve her aşamada değerlendirme olarak sıralanabilir. (Sağlamer,1975,S.8).

2. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE TEFTİŞ

Ülkemizde teftiş sistemi eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak Milli Eğitim Bakanlığı içerisinde Teftiş Kurulu Başkanlığı olarak örgütlenmiştir. Bakanın emri ve onayı ile Bakan adına Bakanlık Merkez Teşkilatı ile bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşların her türlü faaliyetleriyle ilgili olarak teftiş, denetleme, inceleme ve araştırma yapmak, yönetici, öğretmen ve memurların mesleki yönden gelişmelerini sağlayacak yardımlarda bulunan ve gerektiğinde soruşturma görevini yapan bir kuruldur.(MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği 1993).

2.1. Denetim Sisteminin Merkez Örgütü Ve Yönetim Yapısı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TEŞKİLAT ŞEMASI

Şekil .1 T.C Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması <http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat>

Milli Eğitim Bakanlığı, Anayasa, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programları doğrultusunda milli eğitim hizmetlerini yürütmek üzere kurulan bakanlıktır. Teftiş kurulu başkanlığı Milli Eğitim Bakanlığının bir hizmet birimi olarak teşkilatta görevini yapmaktadır. Teftiş kurulu, Başkan ve daire başkanları ile görev ve çalışma merkezlerinde görevli müfettiş ve müfettiş yardımcılardan oluşur. Teftiş kurulunun merkezi Ankara olmak üzere görev yapar. (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, Md.4).

Aşağıda Teftiş Kurulu Başkanlığının görevleri sıralanmıştır.

- ✓ Bakanlığın görevleriyle ilgili konularda Bakanlık çalışanlarına, Bakanlığa bağlı okul ve kurumlara özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek,
- ✓ Bakanlığın görevleriyle ilgili konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek,
- ✓ Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetimiyle verilen hizmetlerin kontrol ve denetimini ilgili birimlerle iş birliği içinde yapmak, süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenen amaç ve hedeflere, performans kriterlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek, kanıtlara dayandırarak değerlendirme yapmak, elde edilen verileri rapor haline getirerek ilgili birim ve kişilere ulaştırmak,
- ✓ Bakanlık teşkilatı ve çalışanları ile Bakanlığın kontrolü altındaki her türlü kuruluşun çalışma ve işlemlerine ilişkin olarak, usule uygun olmayan durumları önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri sınırlarında denetim, inceleme ve soruşturma iş ve işlemlerini Bakanlık Maarif Müfettişleri vasıtasıyla yapmak,
- ✓ Her seviye ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini Bakanlık Maarif Müfettişleri vasıtasıyla yürütmek,
- ✓ Bakanlık tarafından verilen hizmete dahil diğer görevleri yapmak.

3. TEFTİŞ SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Teftiş Sisteminin tarihsel gelişimini Osmanlı Devleti Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki dönemde ele alabiliriz.

3.1. Osmanlı Devleti Döneminde Teftiş

Osmanlı devletinde ilk teftiş çalışmaları Tanzimat Döneminde başlamıştır. Teftiş Rüştîye mekteplerinin açılmasıyla birlikte 1938 yılında çıkan bir yazıda “Öğretmenlerin meslekteki kabiliyetlerini belirlemek, eğitim öğretimi geliştirerek öğrencilerin daha iyi yetişmelerini sağlamak için görevlendirilecek memurlar tarafından teftiş edilmeleri...” şeklinde yer almıştır (Taymaz, 2010). Müfettişlik ilk olarak 1846’da “Sıbyan Mekatibi Muin” ismi ile geçmektedir (Su,1974,s.53). Teftiş bu dönemde ilk olarak öğretmenlere yardımcı olmak ve yol göstermek için düşünüldüğünden müfettişlere yol gösteren, yardımcı olan, rehberlik eden anlamlarına gelen “Muin” adı verilmiştir. Yine bu tarihte Sıbyan ve Rüştîye mekteplerini teftiş etmek üzere muinler atanmıştır.

Müfettiş ünvanı ilk defa 1862 yılında kullanılmıştır. Bu tarihte sıbyan ve rüştîye mekteplerini teftiş etmekle görevli kişilere müfettiş denilmiştir. 1869 yılına gelindiğinde ise Maarifi Umumiye Nizamnamesi hazırlanmıştır. Bu nizamnameyle birlikte teftişin bir yönetim süreci olduğu anlaşılmıştır. Yine bu nizamnameye göre Maarif Nezaretine bağlı olarak illerde İl Maarif Meclisleri kurularak müfettiş ve muhakkikler görevlendirilmiştir.

1875 yılında çıkarılan nizamnamede rehberlik konusu üzerinde durulmuş, müfettişlerden öğretmenlere rehberlik yapmaları istenmiştir. Yine bu dönemde kurumlarda teftiş defterlerinin tutulmasına karar verilmiştir. Okul müdürleri tarafından muhafaza edilecek olan bu deftere teftişe gelen müfettişler tarafından eğitim öğretim ve yönetim alanlarında gözlemlerini ve tavsiyelerini yazmaları istenmiştir (Taymaz,1993,s.12).

1911 yılında yayınlanan “Maarifi Umumiye Nezareti Merkez Teşkilatı” Talimnamesinde müfettişlerin belirlenen branşlardan seçildiği görülmüştür. Müfettişler bu dönemde orta ve yüksek dereceli okullarda görev yapan alanında uzmanlaşmış kişilerden seçilmiştir (Su,1974,s.12).

1914 yılında “ Vilayet Maarif Müfettişlerinin Vazifesine Dair Talimatname” yayınlanmıştır. Bu belge ile birlikte teftiş ve müfettişlik önemli bir kuruluş haline getirilmeye çalışılmış, il ve ilçelerde teşkilatlar kurulmuş, teftiş ve soruşturma belirli esaslara dayandırılmıştır. Ayrıca evrakların düzeni ve raporlar da belirli esaslara bağlanmıştır (Cengiz,1992,s.55).

Osmanlı Devleti döneminde teftiş ve müfettişlerle ilgili talimnameler yayınlanmıştır. Fakat müfettişlerin nasıl seçildiği ve yetiştirilmelerine dair bilgiler bulunmamaktadır. Müfettişler atama yoluyla görevlendirilerek eğitim öğretimin denetlenmesi,kontrolü ve iyileştirilmesine çalışılmıştır.

3.2. Cumhuriyet Döneminde Teftiş

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ilk hükümetinde milli eğitim işlerini “Maarif Vekaleti” yapmıştır. Bu dönemde teftiş işlemleri ise bakan adına görev yapan müfettişlerden oluşmaktaydı. 1923 tarihinde ilk defa toplanan heyeti ilmiyenin çalışmaları arasında teftiş kurulu yönetmeliği de yer almıştır (Su,1974,s.17).

1923 yılında çıkarılan Maarif Müfettişleri Talimatnamesinde müfettişlik kurulunun görevleri ve yetkileri ile teftişin temelleri belirtilmiştir. Teftiş Heyeti ilk defa bir müdür ve on müfettişten olmak üzere bu dönemde oluşturulmuştur.

3 Mart 1924 tarihinde Tevhidi Tedrisat kanunu kabul edilerek bütün okul ve medreseler Maarif Vekaleti emrine girmiştir. Bu dönemde teftiş işlemleride tekrar gözden geçirilerek 1925 yılında Bakanlar Kurulu’nun onayı ile Maarif Müfettişlerinin Hukuk Selahiyet ve Vazifelerine Dair Talimat yayınlanmıştır. Bu talimat ile birlikte maarif vekili adına eğitim kurumlarını mevzuata, kanun ve yönetmeliklere göre denetlemekle görevli müfettişi umumiye ve muavinler atanması kararlaştırılmıştır (Taymaz,1993,s.13).

1926 yılında 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu ile müfettişlerin hak, görev ve yetkileri yeniden gözden geçirilmiş, Müfettişi umumi yerine Vekalet Müfettişi ünvanı kullanılmaya başlamıştır. Vekalet Müfettişleri, Merkez Müfettişleri ve Mıntıka Müfettişleri olarak iki grupta toplanmıştır. Merkez Müfettişleride görevlerine göre; Eğitim ve Öğretim Müfettişleri, Yönetim Müfettişleri, Kütüphane Güzel Sanatlar ve Müze Müfettişleri olarak üçe ayrılmıştır (Su,1974,s.22). Bu talimname ile müfettişlerin uzmanlık alanları belirlendiği görülmektedir.

1927 yılında İlköğretim Müfettişleri kanunu yayınlanmış ve müfettişlerin atanması ve yetiştirilmesine dair bazı ölçütler belirtilmiştir. Buna göre; İlköğretim müfettişi olarak atanacaklarda 25-45 yaşları arasında olma, Öğretmen okulu mezunu olma ve beş yıl öğretmenlik yapmış olma gibi şartlar getirilmiştir. Öğretmen okulu

müdür ve müdür yardımcıları ise ilköğretim müfettişi olarak atanma hakkına doğrudan sahipti.(Başar,1993,S.95).

1939 yılında 3407 sayılı kanunla ilköğretim müfettişleri genel bütçeye dahil edilmiş ve aralarındaki eğitim farkını ve öğrenim süresini ortadan kaldırmak amacıyla, müfettişliğe atanacak adaylarda Gazi Terbiye Enstitüsü veya yabancı ülkelerin bu enstitüye denk okullarından mezun olma şartı getirilmiştir.(Taymaz,2010)

19 Şubat 1993 tarih ve 21501 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü ve 3 Ekim 1993 tarih ve 21717 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan teftiş kurulu yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik teftiş kurulunun çalışma usul ve esaslarını, görevleri yetkileri ve sorumluluklarını ayrıca kurul üyelerinin atama, yer değişikliği ve görevde yükselme koşullarını içermektedir.(MEB Teftiş Kurulu Tüzüğü ve Yönetmeliği,1993).

4. MÜFETTİŞLERİN ATANMASI VE YETERLİKLERİ

Bakanlık müfettişlerin atanmasına yönelik ilk olarak 1925 yılında “Maarif Müfettişi Umumilerinin Hukuk, Selahiyet ve Vazifeleri Hakkında Talimnamesi” yayınlanarak bakanlık müfettişi olacaklarda aranan şartlar belirtilmiştir. Bu şartlar şunlardır;

- ✓ En az 30 en fazla 50 yaşında olmak,
- ✓ Üniversite veya yüksekokul mezunu olmak
- ✓ Branşında bir eseri Türkçe’ye çevirecek seviyede bir yabancı dil bilmek,
- ✓ Öğretmenlikte beş yılını doldurmuş olmak şartı ile beş yıl okul müdürlüğü veya milli eğitim müdürlüğü yapmak,

şartları aranmıştır.

1945 yılına kadar Milli Eğitim Müfettişleri atanmasında bu şartlar göz önünde bulundurulmuştur.1945 yılında 4737 sayılı, 1954 yılında 6389 sayılı kanunlarla ve 2287 sayılı kanunda değişiklik yapılarak ve 1969 yılında yayınlanan Teftiş Kurulu Yönetmeliği esaslarına göre Bakanlık Müfettişleri atamaları yapılmıştır.

3 Ekim 1993 tarihinde Teftiş Kurulu Yönetmeliği yürürlüğe girmiş ve burada ilk defa müfettiş yardımcılarının atanması yer almıştır. Yönetmeliğe göre Müfettiş yardımcısı olarak atanabilmek için yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olmak şartı aranmıştır. Müfettiş yardımcılığı sınavına girebilmek için ise bazı şartlar aranmıştır. Bunlar;

- ✓ 657 sayılı kanunda belirtilen devlet memuru olabilme şartlarına sahip olmak,
- ✓ On yıl öğretmenlik yapmak veya beş yıl öğretmenlik sonra en az üç yıl idarecilik yapmak,
- ✓ Müfettiş yardımcısı olmasına engel bir sicilinin olmaması,
- ✓ Sınava birden fazla katılmamış olmak,
- ✓ Kırk yaşını geçmemiş olmak,
- ✓ İlgili kurumdan alınan sağlık raporu.

Bu niteliklere sahip olan adaylar yazılı ve sözlü sınava tabi tutularak başarılı olmaları halinde müfettiş yardımcısı sıfatı ile atamaları yapılır. Atanan müfettiş yardımcılarının gerekli mevzuat hükümleri doğrultusunda teftiş, araştırma, soruşturma ve inceleme yöntemleri, Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından iş başında eğitim programları düzenlenerek yetiştirmeleri sağlanır. En az bir yıl görev yaptıktan sonra yeterlilik sınavına tabi tutularak sınavı geçenler Bakanlık Müfettişi olarak göreve başlar (MEB.1993. Teftiş Kurulu Yönetmeliği).

Müfettişlerin yeterliklerini kişisel özellikler ve uzmanlık yeterlikleri olarak ikiye ayırabiliriz. Kişisel özellikler; fiziksel görünüm,zeka,insancıl yaklaşım ve ilişki kurabilme,öz güven,demokratik anlayış,çalışkan,işini seven,çalışkan ve araştırmacı,sabırlı,bilgili ve sır tutabilen, toplumun değer yargılarına saygılı gibi özellikler sayılabilir.(Taymaz,1993,S.44). Uzmanlık yeterlikleri ise müfettişin eğitim düzeyi ile ilgilidir. Müfettişin aldığı eğitim kadar hizmet içi eğitimde önemli yer tutmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri gerçekleştiren müfettişte bulunması gereken özellikler aşağıdaki gibidir (Taymaz,1993,S.45).

- ✓ İyi bir eğitime sahip ve genel kültüre hakim,

- ✓ Taftişin amacını ve önemini bilen,
- ✓ Sistem açısından teftişin yerini ve önemini bilen,
- ✓ Kurumun çalışma alanını bilen
- ✓ Mesleğiyle alakalı kanun ve yönetmeliklere hakim,
- ✓ Teftiş yöntem ve tekniklerini kullanan ve geliştirebilen,
- ✓ İnsanlar arası ilişkileri iyi bilen,kullanan ve geliştiren
- ✓ Yeni gelişmelere açık, araştırmacı ve yapıcı,
- ✓ Doğru ve tarafsız karar veren,
- ✓ Bilgi veren ve yol gösterici,
- ✓ Moral veren ve güdüleyen,
- ✓ Yasa ve ilkelere uygun soruşturma yapan,
- ✓ Teftiş sisteminin gelişmesine katkıda bulunan,
- ✓ Değerlendirmelerini yansız ve hatasız yapan,
- ✓ Denetim ve soruşturma raporlarını hatasız yazma,

Günümüzde nüfusla birlikte okul, öğretmen ve öğrenci sayılarında artış göstermektedir. Bununla birlikte müfettiş sayılarında da artış görülmektedir. Değişen ve gelişen dünya ile birlikte eğitim sistemide sürekli değişiklik göstermektedir. Teknoloji alanındaki gelişmeler eğitim sistemine de yansımaktadır. Bu değişim ve gelişime paralel olarak müfettişlerinde sayı ve nitelik olarak çağın gerektirdiği yeterliklere sahip olarak yetiştirilmeleri ve kendilerini geliştirmeleri sistemin sağlıklı ve düzenli işleme açısından hayati öneme sahiptir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk eğitim sisteminde teftiş ve müfettişlerin seçilip yetiştirilmesi olayını Osmanlı Devleti Döneminden itibaren araştırdım. Osmanlı Devleti gibi 600 yıllık bir Çınarın eğitim sisteminde teftiş ve müfettişlerin varlığına son dönemlerde rastlanması Türk Eğitim Sistemi için bence büyük bir kayıp olmuştur.

Osmanlı Devletinde 1800 lü yılların ortasında Eğitim Sistemi teftiş edilmeye başlamış lakin müfettişlerin seçilmesi ve yetiştirilmesi konusunda yeterli bilgi yoktur. Müfettişler ilk dönemlerde herhangi bir değerlendirme olmadan direk atama yoluyla görevlendirilmiş ve herhangi bir eğitime alınmadan göreve başlamışlardır. Bu dönem açısından müfettişlere, günümüzde de müfettişlere kazandırılmak istenen rehberlik görevi olan öğretmene yardımcı manasına gelen “muin” ünvanının verilmiş olması önemli bir husus olmuştur. Müfettişlerin seçilmesi ve yetiştirilmesi hususu yine ilk dönemden günümüze gelişerek devam etmesi bu konuya önem verildiğinin göstergesidir.

Cumhuriyetle birlikte eğitime verilen önemin artmasıyla eğitim sisteminin teftişine ve müfettişlerin seçilmesi ve yetiştirilmesine verilen önemde artmıştır. Okul, öğretmen ve öğrenci sayısının artmasıyla müfettiş sayılarında artmış, daha da önemlisi Osmanlı Devletinden itibaren çeşitli branşlardan müfettişler seçilmiş ve alanlarında görevlendirilmeye dikkat edilmiştir. Lakin bu konudaki yetersizlik günümüzde de yetersiz kalmaktadır. Günümüzde müfettişlere ağırlık olarak rehberlik etme ve yol gösterici misyonları yüklenmiştir. Bunun yanında inceleme, araştırma, eksikleri bulma ve düzeltme, mesleki yardım, işbaşında eğitim, değerlendirme, raporlama ve soruşturma görevlerine bir çok görev yüklenmiş müfettişlerin iş yükü giderek artmıştır. Bu durum teftiş olayının önemini artırdığı gibi müfettişlerin seçilmesi ve yetiştirilmesi konusunu dahada önemli kılmaktadır.

Eskiden direk atama yoluyla görevlendirilen müfettişler günümüzde belli bir süre öğretmenlik ve idarecilik deneyimi olan kişilerin yazılı ve sözlü sınavlara tabi tutulması ile seçilmektedir. Müfettiş Yardımcısı olarak göreve başlayan adaylar bir süre bu görevi yaptıktan sonra tekrar sınava girerek müfettişlik ünvanını almaktadırlar. Günümüzde müfettişler seçilirken alanında uzman, vizyonu geniş, araştırmacı, yeniliklere açık, kendini geliştirebilen kişilerden ve en önemlisi eğitim sisteminin içinden gelen kişilerden seçilmelidir. Yine seçilmesi kadar yetiştirilmesine de gereken önem verilmeli en iyi şekilde yetiştirilmelidirler. Ülkemizin gelişmesi ve geleceğinin eğitimle daha iyi olacağı bir gerçektir. Eğitim sisteminin de daha iyi olması teftiş sisteminin iyi olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu konuda siyasi bağlantı, torpil vb. durumlarla liyakatsiz ve

yetersiz kişilerin atanması teftiş sistemine ve bununla birlikte eğitim sistemine vurulmuş kötü bir darbe olur. Eğitim sisteminin ve günümüz teknolojisinin gelişmesine bağlı olarak müfettişlerinde nicel ve nitelik yönünden yeterliğe sahip olarak yetiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (1986). Çağdaş Eğitim Denetimi. İM. Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş. Ankara:
- Başar, H. (1985). Eğitim Müfettişlerinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi. Doktora Tezi. Ankara: A.Ü.Sosyal Bil.Enst.
- Başar, H. (1993). Eğitim Denetçisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Cengiz, C. (1992). Milli Eğitim Bakanlığı, Bakanlık Müfettişlerinin Yetiştirilmesi ve Teftişin Geliştirilmesi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Drucker, P.(1993).Kapitalist Ötesi Toplum.(Çev:Belkıs Çorakçı).İstanbul:İnkılap Yayınları
- Hedges, L.E. (1989). Supervising The Beginning Teacher An Affirming Approach.İllinois, The Interstate Prenters and Publishers Inc.
- Kapusuzoğlu, Ş. (1988). Son On Yılda İlköğretim Müfettişlerinin Rolünde ve Teftiş Uygulamalarında Değişmeler. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- M.E.B. (1993) İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. İstanbul
- M.E.B. (1987) Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu. Ankara.
- M.E.B. (1991) İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği. Ankara
- M.E.B. (2020) Teftiş Kurulu Yönetmeliği. Ankara
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı, <http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat>
- Sağlamer, E. (1975). Eğitimde Teftiş ve Teknikleri. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Su, K. (1974). Türk Eğitiminde Teftişin Yeri ve Önemi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Taymaz, H. (1993). Teftiş. Ankara: Kadıoğlu Matbaası
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982).